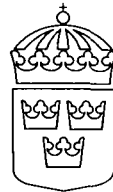

Regeringens proposition

1991/92:155

om skadestånd för arbetstagares deltagande i
olovlig stridsåtgärd

Prop.
1991/92:155

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 20 februari 1992.

På regeringens vägnar

Bengt Westerberg

Börje Hörnlund

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att den s.k. 200-kronorsregeln i 60 § sista stycket lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL) avskaffas. Enligt den bestämmelsen får som huvudregel högre skadestånd än 200 kr inte åläggas en arbetstagare för deltagande i en olovlig stridsåtgärd. Förslaget innebär att i de fall skadestånd blir aktuellt bedömningen skall göras med tillämpning av de allmänna skadeståndsreglerna i MBL utan den begränsning som 200-kronorsregeln innebär.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 1992.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

Härigenom föreskrivs att 60 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

60 §¹

Om det är skäligt kan skadestånd sättas ned eller helt falla bort.

I mål om skadestånd för arbetstagares deltagande i en olovlig stridsåtgärd skall domstolen, om arbetskonflikten ännu pågår och om domstolen finner den olovlig, så snart som möjligt

1. ålägga arbetstagarna att återgå till arbetet och

2. om det bedöms lämpligt för att undanröja orsakerna till arbetskonflikten, besluta att en ny överläggning enligt 43 § genast efter återgång till arbetet skall tas upp under ledning av en förlikningsman.

Arbetstagare som senast i samband med en första överläggning enligt 43 § varaktigt har återgått till arbetet får åläggas skadestånd bara om det finns särskilda skäl till det.

Högre skadestånd än tvåhundra kronor får inte åläggas en arbetstagare för deltagande i en olovlig stridsåtgärd. Denna begränsning gäller dock inte, om arbetstagaren underlåter att följa ett åläggande av domstolen om återgång till arbetet och stridsåtgärden med hänsyn till omständigheterna måste betraktas som särskilt allvarlig eller anmärkningsvärd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992. I fråga om skadeståndsansvar som har uppkommit före ikraftträdandet gäller 60 § i sin äldre lydelse.

¹ *Senaste lydelse 1984:817*

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 20 februari 1992.

Närvarande: statsrådet B. Westerberg, ordförande, och statsråden Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, af Ugglas, Thurdin, Björck, Davidson, Könberg, Lundgren, Unckel, Ask

Föredragande: statsrådet Hörnlund

Proposition om skadestånd för arbetstagares deltagande i olovlig stridsåtgärd.

1 Ärendet och dess beredning

Genom beslut den 19 april 1990 bemyndigade dåvarande regeringen chefen för arbetsmarknadsdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppgift att lägga fram förslag som syftade till att förbättra förhandlingsformerna och spelreglerna på den svenska arbetsmarknaden. Till utredare utsågs f.d. 1:e förbundsordföranden i Statsanställdas förbund Lars-Erik Nicklasson.

Utredningen som antog namnet löneförhandlingsutredningen avlämnade i februari 1991 en rapport (SOU 1991:13) Spelreglerna på arbetsmarknaden.

I rapporten föreslås vissa ändringar i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL). Bland annat föreslås att den s.k. 200-kronorsregeln i 60 § sista stycket skall avskaffas. Utredningen pekar på att den nuvarande nivån på 200 kr knappast får någon att av ekonomiska skäl avstå från att delta i en olovlig konflikt. Vidare framhålls att ett skadestånd om 200 kr inte står i någon rimlig proportion till ett avtalsbrott som kan få stora konsekvenser för arbetsgivaren och tredje man. Enligt utredningen innebär olovliga stridsåtgärder i de flesta fall ett angrepp på det kollektivavtal som den egna fackliga organisationen träffat och kan leda till en försvagning av organisationens ställning och förhandlingssystemet. En olovlig stridsåtgärd står dessutom i konflikt med den fredsplikt som gäller enligt lag och avtal.

Mot denna bakgrund bör, enligt utredningen, skadeståndsansvaret för den enskilde arbetstagaren vid olovliga stridsåtgärder skärpas.

Utredningen uttalar att det utdömda skadeståndet i en olovlig konflikt som varken innehåller försvårande eller förmildrande omständigheter borde kunna ligga på nivån 2000 kr i dagens penningvärde. Ett skadestånd på denna nivå är, enligt utredningen, tillräckligt högt för att såväl avhålla någon från att delta i en vild konflikt som att markera intresset av att avtal skall hållas. Samtidigt får skadeståndet inte några oacceptabla sociala konsekvenser. Enligt utredningen bör det finnas möjlighet att utdöma såväl högre som lägre skadestånd vid försvårande respektive förmildrande omständigheter.

Rapporten har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna bör fogas till protokollet som *bilaga 1*. Remissyttrandena finns att tillgå i arbetsmarknadsdepartementet (dnr R 2484/91).

Regeringen beslutade den 6 februari 1992 att inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Förslaget hade upprättats inom arbetsmarknadsdepartementet. Det remitterade förslaget överensstämmer med propositionens lagförslag.

Lagrådet har sammanfattningsvis inte haft något att erinra mot lagförslaget, enligt vilket arbetstagares skadeståndsskyldighet för olovlig stridsåtgärd fastställs med tillämpning av MBL:s allmänna skadeståndsregler. Om en mer bestämd nivå på skadeståndets storlek anses önskvärd bör detta emellertid enligt lagrådet komma till uttryck i lagtexten. Lagrådet har vidare i sitt yttrande pekat på att det kan råda viss osäkerhet om huruvida och i vilken mån ekonomisk skada kan komma i beaktande när det gäller att bestämma skadestånd på grund av olovliga stridsåtgärder och att frågan får ökad praktisk betydelse när nu de allmänna skadeståndsreglerna skall gälla utan någon beloppsmässig begränsning.

Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet som *bilaga 2*. Jag behandlar lagrådets synpunkter under avsnitt 3.

Jag redovisar i det följande mina förslag med anledning av utredningens förslag om att avskaffa den s.k. 200-kronorsregeln. När det gäller övriga förslag av löneförhandlingsutredningen avser jag att återkomma till regeringen i ett annat sammanhang.

2 Bakgrund och gällande rätt

Före tillkomsten av MBL gällde enligt 1928 års kollektivavtalslag att en enskild arbetstagar inte kunde för ett lag- eller avtalsbrott ådömas skadestånd med ett högre belopp än 200 kronor. Regeln hade sin praktiska betydelse i fråga om skadestånd för deltagande i olovlig strejk, men den ansågs tillämplig också i vissa andra fall av kollektivavtalsbrott. I regeringens proposition om MBL på våren 1976 föreslogs att 200-kronorsregeln skulle behållas och föras över från kollektivavtalslagen till den nya medbestämmandelagen (prop. 1975/76:105 bil.1 s. 285 ff, 510 ff, 538 f) Riksdagens beslut blev emellertid, efter lottning, att begränsningen av den enskilda arbetstagarens skadeståndsansvar till 200 kr skulle tas bort (jfr. InU 1975/76:45 s. 51f, 118) I riksdagen rådde dock enighet om att skadeståndspåföljden – även efter det att 200-kronorsregeln från kollektivavtalslagen hade fallit bort – skulle hållas på en måttlig nivå.

I arbetsdomstolen (AD) utvecklades en praxis som sammanfattningsvis kan sägas ha gått ut på följande. När inga särskilt försvärande eller förmildrande omständigheter förelåg, bestämdes skadeståndet till 200 kr, vilket belopp så småningom (se AD 1982 nr 129) höjdes till 300 kr med hänsyn till den fortgående penningvärdeförändringen. I några fall från den tiden då 200 kr utgjorde normalpåföljden har skadestånd dömts ut med 300 eller 400 kr. Det har då rört sig om stridsåtgärder som innehållit moment som kom dem att framstå som särskilt allvarliga eller anmärkningsvärda. Som högst har under den tiden ett belopp av 600 kr ålagts den enskilda arbetstagaren för delta-

gande i olovlig stridsåtgärd. I sin bedömning av det fallet, som gjordes i två skilda avgöranden, uttalade domstolen att om parterna inte kunde enas om en lösning av konflikten syntes medbestämmandelagens regler om påföljder vid fredspliktsbrott ha spelat ut sin roll i det fall som saken gällde.

Bl.a. på grundval av förslag av nya arbetsrättskommittén (SOU 1982:60) genomfördes fr.o.m den 1 januari 1985 vissa ändringar i 60 § MBL. Genom de nya reglerna återinfördes skadeståndsnivån till 200 kr som huvudregel. Undantag får göras bara för arbetstagare som inte går tillbaka till arbetet, när domstolen har beslutat om detta, och stridsåtgärden med hänsyn till omständigheterna måste betraktas som särskilt allvarlig eller anmärkningsvärd. Arbetsdomstolen skall också kunna, om det bedöms lämpligt, besluta om förnyade lokala överläggningar enligt 43 § MBL genast efter återgång till arbetet och under ledning av en förlikningsman, innan skadeståndsmålet avgörs. Arbetstagare som varaktigt återgår i arbete senast i samband med en första överläggning får åläggas skadeståndsskyldighet endast om det finns särskilda skäl till det.

I detta sammanhang kan också nämnas det förslag till skadeståndsregel för fredspliktsbrott som föreslogs i februari 1990 av den dåvarande regeringen i en proposition om allmänt lönestopp (prop. 1989/90:95). I propositionen uttalades att det för att upprätthålla respekten för lagens regler ansetts erforderligt att frångå den regel i 60 § MBL som begränsar skadeståndsskyldigheten till tvåhundra kronor för arbetstagare som deltar i olovlig stridsåtgärd. Mot denna bakgrund föreslogs en regel som maximerade skadeståndsskyldigheten till femtusén kronor. Propositionen antogs dock inte av riksdagen.

3 Höjt skadestånd för fredspliktsbrott

Mitt förslag: Den s.k. 200-kronorsregeln i 60 § sista stycket MBL när det gäller enskild arbetstagares skadeståndsansvar vid olovliga stridsåtgärder avskaffas. Det innebär att i de fall skadestånd blir aktuellt bedömningen skall göras med tillämpning av de allmänna skadeståndsreglerna i samma lag utan den begränsning som följer av 200-kronorsregeln. Avsikten med förslaget är att åstadkomma en väsentlig höjning av den generella skadeståndsnivån.

Utredningens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Utredningens förslag har tillstyrkts av övervägande flertalet remissinstanser. Endast *Landsorganisationen i Sverige (LO)* har ställt sig direkt avvisande till förslaget och anser att otillåtna konflikter i första hand måste lösas med andra medel än skadestånd. Flera arbetsgivarorganisationer menar att det föreslagna "normalskadeståndet" på 2000 kr är för lågt. *Svenska arbetsgivarförbundet (SAF)* anser att skadestånden i normalfallen i vart fall inte bör understiga 5000 kr och att beloppet bör vara indexreglerat. Även *statens arbetsgivarverk* anser att skadeståndet bör vara indexreglerat och föreslår att det i normalfallet bör motsvara 10 procent av

basbeloppet. *Företagarnas Riksorganisation* föreslår ett belopp motsvarande en normallön efter skatt medan *Arbetsgivarförbundet SFO* anser att normalbeloppet bör ligga på 5000 kr. *Konjunkturinstitutet* hänvisar till det danska systemet för sanktioner vid olovliga konflikter dvs. skadestånd med bestämt belopp per strejktimme. *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* anser att hela sanktionssystemet bör ses över i ett sammanhang. *AD* anser att en lagändring är motiverad för att en nyanserad skadeståndsbedömning skall kunna göras men ifrågasätter det lämpliga i att en mer väsentlig höjning av skadeståndsnivån bör ske enbart genom motivuttalanden.

Skälen för mitt förslag: Som redovisas i löneförhandlingsutredningens rapport finns det flera omständigheter som talar för en väsentlig höjning av skadeståndsnivån för deltagande i olovliga strejker. Den nuvarande skadeståndsnivån på 200 kr har varit oförändrad sedan år 1928 då den motsvarade en månadslön för en industriarbetare. En begränsning av skadeståndet till högst 200 kr innebär i dagens läge endast ett symboliskt skadestånd som är svårt att försvara både från allmänna och rättsliga utgångspunkter. Som *AD* påpekar i sitt remissyttrande är risken för att sanktionssystemet råkar i vanrykte inte helt försumbar samtidigt som det med nuvarande regler är svårt att tillämpa en nyanserad skadeståndsbedömning.

Avgörande för en väsentlig höjning av skadeståndsnivån är emellertid viktiga av att upprätthålla respekten för ingångna kollektivavtal och den lagstadgade fredsplikten. Olovliga konflikter innebär ett angrepp på det kollektivavtal som den egna fackliga organisationen träffat och den arbetsfred som parterna kommit överens om. Detta innebär i sin tur en försvagning av den fackliga organisationens ställning och ett hot mot själva förhandlingssystemet. Vilda strejker och särskilt hot om sådana leder i många fall till löncökningar utöver gällande kollektivavtal vilket förorsakar oro även på den övriga arbetsmarknaden.

Som framhålls i rapporten måste man i detta sammanhang utgå från att skadeståndsbeloppets storlek har en avhållande effekt och att det närmast är en självklarhet att ett skadestånd på 200 kr inte får någon av ekonomiska skäl avstå från att delta i en olovlig konflikt. Härtill kommer betydelsen av att skadeståndet bör stå i en mera rimlig proportion till avtalsbrottet än idag. Till bilden hör att arbetsgivarens skador ofta uppgår till mycket stora belopp redan vid en kortvarig stridsåtgärd. Som en jämförelse kan nämnas de ganska betydande skadestånd som utkrävs av arbetsgivare som gör sig skyldig till tämligen bagatellartade brott mot vissa regler av ordningskaraktär i den arbetsrättsliga lagstiftningen.

Mot denna bakgrund bör, enligt min mening, skadeståndsnivån generellt sett för arbetstagares deltagande i olovliga stridsåtgärder väsentligen höjas. I stort sett samtliga remissinstanser, utom LO, har också tillstyrkt en sådan höjning. När det gäller frågan om på vilken nivå skadeståndet bör ligga och hur det hela skall lösas lagtekniskt har olika uppfattningar förts fram. Flera arbetsgivarorganisationer har framhållit att det i rapporten föreslagna "normalskadeståndet" om 2000 kr är för knappt tilltaget för att effekten skall kunna bli den avsedda.

Problemet är att få till stånd en rimlig avvägning av den enskilda arbetstagarens skadeståndsskyldighet.

Vid denna bedömning måste åtminstone tre krav vara uppfyllda. För det första bör de skadestånd som döms ut vara så stora att de, för att få en avhållande effekt, verkligen medför en uppoffring för den enskilde arbetstagaren. Skadeståndet får inte vara rent symboliskt. Det andra kravet som måste vara uppfyllt är att skadeståndet bör kunna differentieras med hänsyn till fredspliktens svårighetsgrad. Slutligen bör skadeståndet ligga på en sådan nivå att det inte får socialt oacceptabla konsekvenser.

Enligt min mening uppfyller den i rapporten angivna skadeståndsnivån för normalfallet dessa krav. Det innebär att skadeståndet för en olovlig konflikt som varken innehåller försvårande eller förmildrande omständigheter bör ligga på nivån 2000 kr i dagens penningvärde. Denna nivå bör lämpligen utgöra ett riktmärke vid utdömning av skadestånd vid en konflikt som utgör ett medvetet angrepp mot gällande kollektivavtal.

Den nu angivna höjningen av den generella skadeståndsnivån kan naturligtvis, på sätt arbetsdomstolen föreslagit, åstadkommas genom att 200-kronorsregeln i 60 § sista stycket MBL ersätts av en liknande regel men med ett annat belopp. Som exempel på en sådan regel kan nämnas den skadeståndsregel för fredspliktens brott som den dåvarande regeringen i februari 1990 föreslog i den tidigare nämnda propositionen om allmänt lönestopp. I propositionen föreslogs en regel av innebörd att högre skadestånd än femtusen kronor inte fick åläggas en arbetstagare för brott mot i den lagen stadgade fredsplikten. En regel motsvarande denna i MBL skulle kunna innebära en väsentlig höjning av skadeståndsbeloppen. *Lagrådet* har påpekat att om en mer bestämd nivå på skadeståndets storlek anses önskvärd, bör detta komma till uttryck i lagtexten.

Enligt min mening vore det emellertid olyckligt att ånyo reglera skadeståndsbeloppets storlek direkt i lagen. En sådan regel – oavsett om den utformas som en schablon – eller maximiregel – har sina olägenheter. Den blir med nödvändighet stel och riskerar att låsa rättsutvecklingen. Den kan också försvåra en önskvärd differentiering vid bedömningen av fredspliktens brott. Regeln kan vidare lätt missförstås och riskerar dra med sig onödiga tillämpnings- och avgränsningsproblem (exempelvis om flera på varandra följande arbetsnedläggelser skall betraktas som en eller flera stridsåtgärder). Till bilden hör också att en sådan regel skulle innebära en avvikelser från skadeståndsreglerna i övrigt i den arbetsrättsliga lagstiftningen. Flertalet remissinstanser som uttalat sig i denna fråga har också förordat, i likhet med förslaget i rapporten, ett system där skadeståndsbeloppets storlek inte anges i lagen.

Detta innebär att för det fall skadestånd för arbetstagares deltagande i olovlig stridsåtgärd blir aktuellt bedömningen får göras med tillämpning av MBLs allmänna skadeståndsregler. Vad som här blir aktuellt är reglerna om s.k. allmänt skadestånd dvs. ersättning för annan än ekonomisk skada. Det allmänna skadeståndets funktion beskrivs närmare i 55 § MBL. Storleken av ett sådant skadestånd bestäms efter en skälighetsbedömning i varje enskilt fall, varvid avgörande blir sådana omständigheter som lag- eller avtalsbrottets grovhet, skadans omfattning, den skadevållandes större eller mindre skuld, den skadelidandes medvållande och den skadegörande handlingens beskaffenhet i övrigt. Av bestämmelsen i 60 § första stycket framgår vidare

att skadeståndet kan sättas lägre än vad som är brukligt i jämförbara fall eller helt falla bort exempelvis när förmildrande omständigheter föreligger.

Lagrådet har i detta sammanhang pekat på att det kan råda viss osäkerhet om huruvida och i vilken mån ekonomisk skada kan komma i beaktande när det gäller att bestämma skadestånd på grund av olovliga konflikter och att frågan får ökad praktisk betydelse när nu de allmänna skadeståndsreglerna skall gälla utan någon beloppsmässig begränsning.

I denna del vill jag anföra följande. Som lagrådet framhållit i sitt yttrande är den allmänna utgångspunkten för skadeståndsskyldigheten enligt MBL att den som bryter mot lagen eller mot kollektivavtal i princip skall ersätta uppkommen skada (54 §). Härvid skall inte bara ekonomisk skada utan också omständigheter av annat slag komma i beaktande (55 §). När det gäller skadeståndsansvar för enskild arbetstagares deltagande i en olovlig stridsåtgärd har det dock sedan länge varit erkänt att man inte kan utkräva skadestånd som täcker arbetsgivarens förluster. Skadeståndets funktion i dessa sammanhang är i första hand preventivt dvs. att upprätthålla respekten för ingångna kollektivavtal och inte att utgöra ersättning för liden skada. Den omständigheten att 200-kronorsregeln med förslaget slopas är inte avsedd att medföra några ändringar i det nu beskrivna rättsläget. I mål om ansvar för olovliga stridsåtgärder har det med andra ord inte någon omedelbar betydelse för skadeståndets belopp vilken ekonomisk skada som har uppkommit. Den omständigheten att den ekonomiska skadan blivit särskilt omfattande kan emellertid på sätt som framhålls nedan betraktas som ett försvårande moment vid skadeståndsbedömningen.

Avsikten med förslaget att avskaffa 200-kronorsregeln är alltså att åstadkomma en väsentlig höjning av den generella skadeståndsnivån. Med förslaget uppnås också stora möjligheter till en nyanserad skadeståndbedömning i det enskilda fallet. Det innebär att när försvårande omständigheter föreligger bör domstolen utdöma ett högre eller t.o.m. ett väsentligt högre skadestånd än vad som eljest skulle ha utgått. Sådana omständigheter kan exempelvis vara en vägran att följa arbetsdomstolens beslut om återgång i arbetet, långvariga konflikter, uppkomsten av betydande förmögenhetsskador eller att stridsåtgärden har medfört allvarliga störningar för tredje man. Rör det sig om ett fall där det med hänsyn till omständigheterna kan anses skäligt bör skadeståndet sättas ned eller helt falla bort.

Ett par remissinstanser har varit inne på att införa någon form av indexreglerat skadestånd, exempelvis genom att anknyta detta till basbeloppet. Såvitt gäller penningvärdeförändringens betydelse för skadeståndsbeloppen har arbetsdomstolen i flera sammanhang gett uttryck för uppfattningen att en fortgående urholkning av det allmänna skadeståndets avhållande effekt inte bör tillåtas (se bl.a. AD 1982 nr 129) Jag utgår från att arbetsdomstolen även fortsättningsvis kommer att i sin praxis beakta den fortgående penningvärdeförändringen.

Slutligen vill jag peka på bestämmelsen i 60 § tredje stycket MBL. Denna bestämmelse innebär som vissa remissinstanser påpekat en risk för att kortvariga olovliga stridsåtgärder uppfattas som acceptabla. Det är viktigt att denna uppfattning inte får spridning. Bestämmelsen i 60 § tredje stycket stadgar att arbetstagare som senast i samband med en första överläggning

enligt 43 § varaktigt har återgått till arbetet får åläggas skadestånd bara om det finns särskilda skäl till det. Sådana särskilda skäl föreligger t.ex. när ett antal enskilda arbetstagare systematiskt medverkar i upprepade stridsåtgärder i syfte att tvinga fram ändringar i gällande kollektivavtal.

Prop. 1991/92:155

Övergångsbestämmelser

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 1992. I fråga om skadeståndsansvar som har uppkommit före ikraftträdandet gäller 60 § i sin äldre lydelse.

4 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom arbetsmarknadsdepartementet upprättats förslag till lag om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslaget till lag om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden lagt fram.

1. Justitiekanslern
2. Hovrätten för Västra Sverige
3. Konjunkturinstitutet
4. Juridiska fakultetsstyrelsen vid Uppsala universitet
5. Arbetsdomstolen
6. Statens förlikningsmännaexpedition
7. Statistiska centralbyrån
8. Statens arbetsgivarverk
9. Svenska arbetsgivareföreningen
10. Svenska kommunförbundet
11. Landstingsförbundet
12. Företagarnas Riksorganisation
13. Arbetsgivareföreningen SFO
14. Kooperationens förhandlingsorganisation
15. Landsorganisationen i Sverige
16. Tjänstemännens centralorganisation
17. Sveriges akademikers centralorganisation

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1992-02-14

Närvarande: justitierådet Bengt Rydin, regeringsrådet Stig von Bahr, justitierådet Inger Nyström.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 6 februari 1992 har regeringen på hemställan av statsrådet Hörnlund beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

Förslaget har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Hans Blyme.

Förslaget föranleder följande yttrande av lagrådet:

Den allmänna utgångspunkten för skadeståndsskyldigheten enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL) är att den som bryter mot lagen eller mot kollektivavtal i princip skall ersätta uppkommen skada (54 §). Härvid skall inte bara ekonomisk skada utan också omständigheter av annat slag komma i beaktande (55 §).

I 60 § första stycket finns en generell jämningsregel om att skadestånd kan, om så är skäligt, sättas ned eller helt falla bort. Såvitt gäller arbetstagarers skadeståndsskyldighet för deltagande i en olovlig stridsåtgärd kompletteras denna regel av två särskilda begränsningsregler. Av intresse i detta lagstiftningsärende är regeln i 60 § sista stycket att – bortsett från visst specialfall – högre skadestånd än 200 kr inte får utdömas.

Såsom framgår av remissprotokollet kan 200-kronorsregeln, som är grundad på 1928 års penningvärde, numera inte anses fylla sin från början avsedda funktion. Lagrådet tillstyrker att regeln avskaffas.

Följden av det remitterade lagförslaget blir, som också påpekas i remissen, att arbetsdomstolen får bedöma en arbetstagarers skadeståndsansvar vid olovliga stridsåtgärder med tillämpning av de nyss berörda allmänna skadeståndsreglerna i MBL. I motiveringen anges att vad som då blir aktuellt är reglerna om s.k. allmänt skadestånd, dvs. ersättning för annan än ekonomisk skada (jfr 55 §). Att skadeståndet skall vara begränsat på sådant sätt framgår inte av själva lagen. I rättsfallet AD 1977 nr 218 (s. 1382) har emellertid gjorts vissa uttalanden i den angivna riktningen. Där talas bl.a. om att det ifrågavarande skadeståndets funktion "inte i första hand" är att utgöra ersättning för liden skada och om att skadeståndet "väsentligen" har ideell karaktär.

Lagrådet har med det anförda velat peka på att det kan råda viss osäkerhet om huruvida och i vilken mån ekonomisk skada kan komma i beaktande när det gäller att bestämma skadestånd på grund av olovliga konflikter. Frågan får ökad praktisk betydelse när nu de allmänna skadeståndsreglerna skall gälla utan någon beloppsmässig begränsning.

Avsikten med förslaget är enligt remissprotokollet att åstadkomma en väsentlig höjning av den generella skadeståndsnivån. För en olovlig konflikt som varken innehåller försvårande eller förmildrande omständigheter avses skadeståndsnivån ligga på 2 000 kr i dagens penningvärde. När försvårande omständigheter föreligger bör, anføres det vidare, domstolen utdöma ett högre eller t.o.m. ett väsentligt högre skadestånd än vad som eljest skulle ha

utgått. Rör det sig om ett fall där det med hänsyn till omständigheterna kan anses skäligt sägs däremot skadeståndet böra sättas ned eller helt falla bort.

Lagrådet vill framhålla att det inte föreligger någon säker grund för att en tillämpning av de allmänna skadeståndsreglerna i MBL leder till att en arbetstagar vid en ordinär olovlig konflikt kommer att ådömas ett skadestånd i storleksordningen 2 000 kr. Någon bestämd slutsats synes inte heller kunna dras om den framtida skadeståndsnivån när det gäller allvarigare eller lindrigare kränkningar av fredsplikten. Det kan inte uteslutas att nivån på utdömda skadestånd i rättstillämpningen kommer att avvika från vad som uttalats i motiven till lagförslaget. Skall den åsyftade skadeståndsnivån med säkerhet uppnås bör beloppsbestämningar – indexreglerade eller ej – tas in i lagtexten.

Av det anförda framgår sammanfattningsvis att lagrådet inte har något att erinra mot lagförslaget, enligt vilket arbetstagares skadeståndsskyldighet för olovlig stridsåtgärd fastställs med tillämpning av MBLs allmänna skadeståndsregler. Om en mer bestämd nivå på skadeståndets storlek anses önskvärd, bör detta emellertid komma till uttryck i lagtexten.